

GLASILO
SLOVEN-
SKEGA
PLANIN-
SKEGA
DRUŠTVA

PLANINSKI VESTNIK

XVI.
LETNIK
□
1910
□
ŠTEV. 1

V Aljaževem Domu ob sklepu leta.

(Z 2 slikama.)

Dr. Fran Tomišek.

Kristalno-čisto nebo se razpenja nad dolino, ko se drsam po zmrzli snežni odeji proti Aljaževemu Domu.

Rakom pojdite žvižgat vse lažnjive prijateljice in tovariši, ki živite od Ljubljanske megle in me skušate zavesti v šumne, prašne in zakajene veselice Silvestrove noči — moj duh si je izbral boljšo pot — v osrčje zledenelih divjih sten in snežnih zametov.

Že smučim mimo Lahovega Rovta — poleti se je tam vselej jezil nad menoj pastirjev psiček, škavljajoč v visokem diskantu — sedaj je vse tiho, le sneg škriplje pod nogama in zdaj pa zdaj zašumi v kakem grmičku, ki strese raz sebe pretežki sneg.

Dospem na planoto, ki jo le še smrekov gozdič loči od Aljaževega Doma. Tukaj prihajajo z Dolka plazovi — gozd je podrt, le na redko rastejo manjša drevesa, ki jih plazovje lahko upogne. Širok, s kamenjem posut pas ti kaže, kod promeče grozna sila padca ogromne snegove, ki zdrčijo po strmi kadunji z razsežnega Dolka izpod Rógljice.

Tudi preteklo zimo je tod prigrmel plaz, en del je preskočil jarek, navalil na Aljažev Dom in ga popolnoma porušil.

Danes ni videti sledu naravnih grozot; enakomerna praznična odejo je pokrila tesno dolino in strma gorska pobočja, ki iz njih kipe gole stene posamnih pomolov, v višini pa skaloviti grebeni in stožci glavnih vrhov.

Skozi smrekov gozdič že opazim visoko streho novega Aljaževega Doma, še nekaj korakov in pred seboj imam preznamenito naselbino Slovenskega Planinskega Društva.

Koj pri vstopu na planoto stoji lična vila dr. Šlajmerjeva (gl. pod.), pomaknjena v varen kot smrekovega gozdiča; nekaj skalovja in močna smrekova debela so tukaj zabranila pot usodnemu plazu in rešila prijazno stavbo, ki nam je postala po naklonjenosti dr. Šlajmerja in dične gospe soproge za preteklo sezono rešilno zavetišče.

Vila dr. Šlajmerjeva v Vratih.

Na kamenitem podzidku postavljena lesena, z eternitom krita hišica napravi najmičnejši vtis; izdatno bode povečavala pomen nove naselbine, kajti gospod dr. Šlajmer je — tudi v tem oziru izboren zdravnik — dejansko pokazal, kod je iskati po delu izmučenemu meščanu počitka in krepila.

Ko se uverim, da vila dobro prezimuje, podam se k majhni stari Aljaževi »Koči«. Zgornjo polovico, ki je gledala iz snega, je bil plaz odnesel daleč proč v strugo Bistrice, a tramovja ni poškodoval; zato smo kočo na prejšnje mesto nazaj postavili in ta kočica nam je bila v tem nesrečnem letu dasi nezadostno, vendar dobro došlo pribeževališče. Ali pa ji bodo v bodeče prizanesli plazovi? Najbrž ne,

kajti plaz, ki si je enkrat ubral svojo pot, pride kaj rad še večkrat, in pogled navzgor proti podnožju Dolka me pouči, da si je napravil plaz široko cesto proti koči in stališču podrtega Aljaževega Doma.

Vsekako bode torej to kočico, ki je znamenita za zgodovino našega društva, svoj čas treba premakniti na drugo varnejše mesto.

Novi Aljažev Dom.

Ker je bilo pred kočo le malo snega, sem si lahko prekopal vhod; tam odložim nahrbtnik — požirek neke prepovedane pijače mi ni kar nič škodoval — dalo mi pa ni miru v koči: prelepo se je zasvetil v solnčnem žaru novi Aljažev Dom.

Mimo podrtin starega Doma, kjer je ostala samo podzemski klet in kameniti podzidek, se podam preko planote proti strugi Bistrice. Tam stoji kraj planote majhen skalnat holmec, ki ga je prej zakrival gozd; sedaj je grmičje in drevje ob planoti posekano in na vrhu holma se dviguje ponosna nova stavba, podobna trdnjavi, ki obvladuje sklep doline.

Iz kamnja, ki se je nalomilo ob vzravnavanju vršine, je napravljena na visok suh zid naslonjena trdna dovozna cesta, ki vodi s planote na holmec; gori pa je na prostorni terasi postavljen novi hotel.

Temelj in pritličje sta iz lomljenega, s cementom zidanega kamnja, prvo nadstropje in podstrešje iz macesnovega in smrekovega lesa, streha je krita s cementno opeko. V surovem je stavba dodelana, notranja dela se izvrše spomladi. (Glej pod.)

Skozi deske, ki zapirajo na zadnji strani kuhinjsko okno, se prerijem v notranje prostore, da si jih ogledam. Spodaj so razvrščeni okoli prostorne veže gostilniški prostori: dve veliki obednici, kuhinja, shrambe in stranišča; zidana klet je pod vežo; zimska obednica je naslonjena ob kuhinjo in bo imela veliko kmečko peč, ki bo v zvezi s kuhinjskim štedilnikom in bo od tod dobivala gorkoto. Po stopnicah iz betona pridemo v prvo nadstropje, kjer se izvrši poleg pravilne kopalne sobe in stranišč najmanj 10 ločenih sobic (za eno, oziroma 2 postelji). V podstrešju bode še eno nadstropje s posebnim straniščem, shrambami in 4 sobami (vsaka za 3—4 postelje). Na vrhu v precej prostornem podstrešku se napravi za vsakršno potrebo še večje skupno ležišče.

To bo velika, skrbno urejena stavba, res planinski hotel!

Dospevši zopet na plano, motrim krasno lego: pregledna je s holma skoro cela dolina Vrata; najlepši je seveda sklep doline, tukaj, v vzhodu najznamenitejših gorskih orjakov. Samo okoli Aljaževega Doma je še večje gozdovje, za njim pa prehaja dolina v skalovit gorski kot; po dnu se razprostira peščevje usihajoče Bistrice, nekaj s skalovjam posutih planinskih trat in redek bukov gozd; v kotu pod Triglavsko Steno leži znano snežišče, kjer so izvirki Bistrice, in širen grušč se razprostira proti prelazu Luknji. Nad njim kipi gorostasna Triglavska Stena proti nebu in prehaja na obeh straneh v ostre grebene, ki podpirajo jasni, s snegom in ledom opasani vrh Triglava.

Na drugo stran se mi nudi skoro še pestrejša slika. Tik nad menoj visi temna, vertikalna stena širokega Stenarja, ki prehaja proti severu v širne snežne podé — Dolek; iz Dolka štrli značilni kip Rógljice, za njo pa iz Srednjega in Zadnjega Dolka grozno raztrgani grebeni, ki prehajajo v divjo Škrlatico (za Triglavom najvišji vrh Julijskih Alp). Ta skupina mi je toliko bolj zanimiva, ker smo tam pravkar v jeseni dali nadelati nove poti, to je zvezo od Aljaževega Doma na Dolek in potem na levo do Križa in Križke Stene, na desno pa preko Srednjega Dolka do vrha Škrlatice; s tem smo ustanovili novo važno zvezo za svojo postojanko v Vratih.

S snegom potrošeni vršaci, grebeni in stene so se živo zalesketali v presunljivem solnčnem žaru — kar omagalo mi je oko, srce pa je radosti vzklopelo nad lepoto divnega kraja, kamor smo zastavili toliko dela.

Brez uspeha ne bo naš trud, naša skrb — novi Aljažev Dom, stoječ v središču čarobnega gorskega sveta, postane naši domovini res najvažnejša, moderna postojanka planinstva in prometa.

S to zavestjo sem se vrnil v zavetje skromne Aljaževe Koče in natočil sem si kupo žlahtne kapljice ter jo popil do dna. V duhu domnevajoč, da stojim pred velikim zborom podpornikov slovenskega planinstva, navdušeno nazdravljam naši bodočnosti in v imenu Slovenskega Planinskega Društva izrekam iskreno zahvalo vrlim damam, rodoljubom, društvom in zavodom, ki so nam priskočili ob velikanski nesreči, in nam pomogli z velikodušnimi darovi — dosegaajočimi sedaj za naše razmere res znatno svoto nad 12.000 K — da postavimo nov Aljažev Dom. — Živeli!

Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.

Janko Mlakar.

Vsak novi naročnik kakega, zlasti leposlovnega lista je neprijetno razočaran, ako najde v prvi številki nadaljevanje spisa, o katerem ne ve prav nič. Tebi pa, dragi novi prijatelj »Vestnika«, ni treba zbujati neprijetnih čustev, ko zagledaš, da se moje »Alpe in Lombardija« začno s petim poglavjem. Zamudil nisi namreč prav nič, ako nisi bral prejšnjih poglavij. Da bodeš pa vendar vedel, za kaj se gre, pojdi z menoj — v Milan na razstavo. Med potom ti vse pojasnim. Ker namreč ne znam dosti laščine za tiste makaronarje tam doli, ne potujem naravnost, ampak po večjih in manjših ovinkih. Na ta način imam dovolj časa, da se tudi praktično urim v Dantejevem jeziku.

V zadnji številki lanskega letnika »Planinskega Vestnika« se mi je pripetila mala neprimlik. Mesto da bi se bil vsedel v vlak, ki je bil namenjen proti Laškemu jugu, sem zašel v onega, ki je z menoj odpihal na Nemški sever. In sedaj čakamo v Airolo na brzovlak, da me potegne skozi Gotthardski predor med Nemške Švicarje,

kjer se mi bo najbrže tako godilo z laščino, kakor se mi je med Lahi z nemščino. Toliko že naprej vem, da bom onstran Gottharda z jezikom težko izhajal. Kajti nemščina mi je ušla v Laška jezera, laščine se pa še nisem dosti naučil. Toda dolgoletna izkušnja me je naučila, da si v največji stiski še najlažje pomagam s slovenščino.

Torej le pogum in hajd skozi luknjo! Prijatelj kar prisedi! Zadnji čas je, kajti izprevodnik že kliče: »nach Göschenen, Luzern, Basel, Hamburg, Spitzbergen, Nordpol einsteigen!«

5. Na prepovedanih potih.

To je bilo še tisti čas, ko so naši pradedi pasli mamute, jamske leve rabili za domače mačke in ichthyosaure lovili na trnke. Ob vznožju Gottharda se je razprostiralo krasno jezero. Temnomodri valovi so se igrali v hladnem vetru, kopali se v solčnih žarkih ter si želeli — med svet. Kajti obdani od nebotičnih vrhov, so le malo vedeli o tem, kaj se godi na širni zemlji. Sicer se je iz jezera odtekal precejšen potok črez sedanji Oberalppass in je hitel pod imenom Ren proti Bodenskemu Jezeru. Toda valov ni mikalo tja. Zahotelo se jim je po krasnem Štirikantonskem Jezeru. Jezerski orli so jim pravili o njegovi lepoti. Toda kako priti črez mogočni gorski hrbet, ki se je takrat raztezal nepretrgano od Lötschenpassa noter do Tödijsa? In prišli so, a jezero je to stalo — življenje.

Na severni strani jezera se je vil mal potoček proti Štirikantonskem Jezeru. Reuss mu je bilo ime. Ta je glodal tisti nasip, ki je branil valovom iz jezera in ga je res preglodal. Malo odprtino so si valovi hitro sami razširili in po nji odbučali proti Švicarskemu raju. Tako je odprl potok Reuss jezeru prepovedano pot.

Ob vznožju Gottharda se dandanes pasejo črede in — letovičarji, po pestrih pašnikih, v valovih nekdanjega jezera si pa ogleduje Pilat svojo plešo.

Prišli so drugi časi. Plesiosauri in ichthyosauri in drugi sauri so izginili, ker niso uživali pravic, s kakršnimi so dandanes obdarovane lovne živali; mamuti so se zakopali v Sibirski led s trdno nadejo, da bodo še enkrat »parado delali« v muzejih, iz istega namena so se zarili mastodonti v Amerikanska močvirja; jamski levi in druge domače mačke naših prednikov so pa kar v svojih brlogih položile kosti k zaslužnemu pokou.

Južni narodi so se naveličali pekoče vročine pod vedno jasnim nebom in so si želeli na mrzli sever, ljudstva ob obali Severnega Morja in v temnih gozdovih Srednje Evrope so se pa pomikala proti

jugu, da bi si ogrela premrle ude. Toda ustavile so jih Prvotvorne Alpe s svojimi ledeniki. Videli so ljudje mogočno reko Reuss privaliti bistro valove v jezero, in mahnili so jo ob njenem bregu navzgor. Reuss je to videla in se je bučeče nasmejala. Prišli so že blizu divje Schöllenske Soteske, in z nadejo v srcu so gledali na Gotthardov Prelaz, a tu jim zakliče srdita reka: »Nazaj, prepovedana pot!« In divji možje, ki nikdar niso obrnili hrbta sovražniku, so pred njenim klicem pobegnili po dolini nazaj. Reuss se jim je pa zlobno krohotala in jih je prehitevala s svojimi valovi. Toda veselila se je prezgodaj.

Ni še preteklo šesto stoletje, odkar je zvezda privedla tri popotnike v Betlehem, ko so nekega dne prišli bradati možje od juga čez Gotthard in so gledali radovedno v globel, kjer je kuhala Reuss svojo jezo.

»Tu skozi ne pridete!« bučali so srditi valovi. »Pustite mene in brata Gottharda v miru in idite čez Bernhardin; ta vas rad sprejme, kakor je sprejemal že druge pred vami!

Toda bradati Longobardi se niso dali ugnati. Na verigah so premostili uporno Reuss in tako odprli nov prehod čez Alpe. Vkljub vsem njenim ugovorom so jo vedno pogosteje motili v šumeči samoti. Sicer je snela z verig most in ga pogoltnila, toda prišli so možje s sekirami in so postavili drug most na lesenih stebrih. Bili so pa hudobni ti možje; kajti most so priporočili vragu v varstvo. Reuss je bila seveda tega vesela; zakaj prepričana je bila, da je njena moč silnejša kakor vragovo varstvo. Dobila je neko pomlad pomoči iz bližnjih snežišč in ledenikov in je Vragov Most odnesla. Kako je zmagovito šumela in gnala tramove po globoki strugi!

Toda ljudje se niso vdali. Prišli so zopet drugi možje majhne postave in zagorelih lic. Grdo so kleli, jedli polento in pridno zidali. Postavljali so kamen na kamen in premostili v enem samem loku hudobno Reuss. Kmalu je morala zopet požirati prah, ki so ga vzdigovali vozovi na gladki cesti. A to še ni bila vsa nesreča.

Pri mizi so sedeli Nemec, Švicar in Lah ter gradili sedanjo Gotthardsko železnico.

»Gradnja nam ne bo delala posebnih težav«, pravi Švicar; »edino to me skrbi, da nam bosta Reuss in Gotthard precej nagajala.

»Da, ta dva bo težko ugnati, meni tudi Lah!«

»Eh kaj«, odreže se oblastno Nemec, »ako Reuss in Gotthard nočeta prostovoljno za primerno odškodnino odstopiti potrebnega prostora, naj ju v to prisili vlada«.

»Ha, ha, ha«, zasmejeta se nato njegova tovariša, »vi mislite gotovo, da sta to kaka posestnika. Toda Reuss in Gotthard sta tiste vrste lakomnika, ki zahtevajo, da se jim vsaka ped zemlje pokrije z zlatom. Le pogledjte sem na zemljevid, da se malo bolj z njima seznanite«.

Nemec se je pa ugriznil v ustnice ter se spomnil, kako se je svoje dni smejal Dunajčanom, ki so naročili inženirjem, naj vprašajo gospo Burjo na Krasu, koliko zahteva, da pusti izpeljati železnico v Trst.

No, »gospa Burja« tirja le to ali ono zimo mal davek, a Reuss in Gotthard nista bila tako skromna. Valovi v Schöllenski Soteski se ploh niso dali preprositi, da bi odstopili prostor železnici. Zato izgine sedaj vlak takoj v Göschenu, torej še pred globeljo, pod zemljo.

Veliko prijaznejši je bil Gotthard. Dovolil je, da so mu naredili tri ure dolgo luknjo skozi trebuh, a samo pot tem pogojem, da jo imenujejo »Gotthardski Predor«. Operacija je stala čez 56 milijonov frankov. Saj je pa tudi trajala dobrih devet let. Sedem let so luknjo vrtali, dve leti pa celili. Široka je tako, da so položili vanjo kar dva tira, in ima tudi to koristno lastnost, da je na obeh straneh odprta.

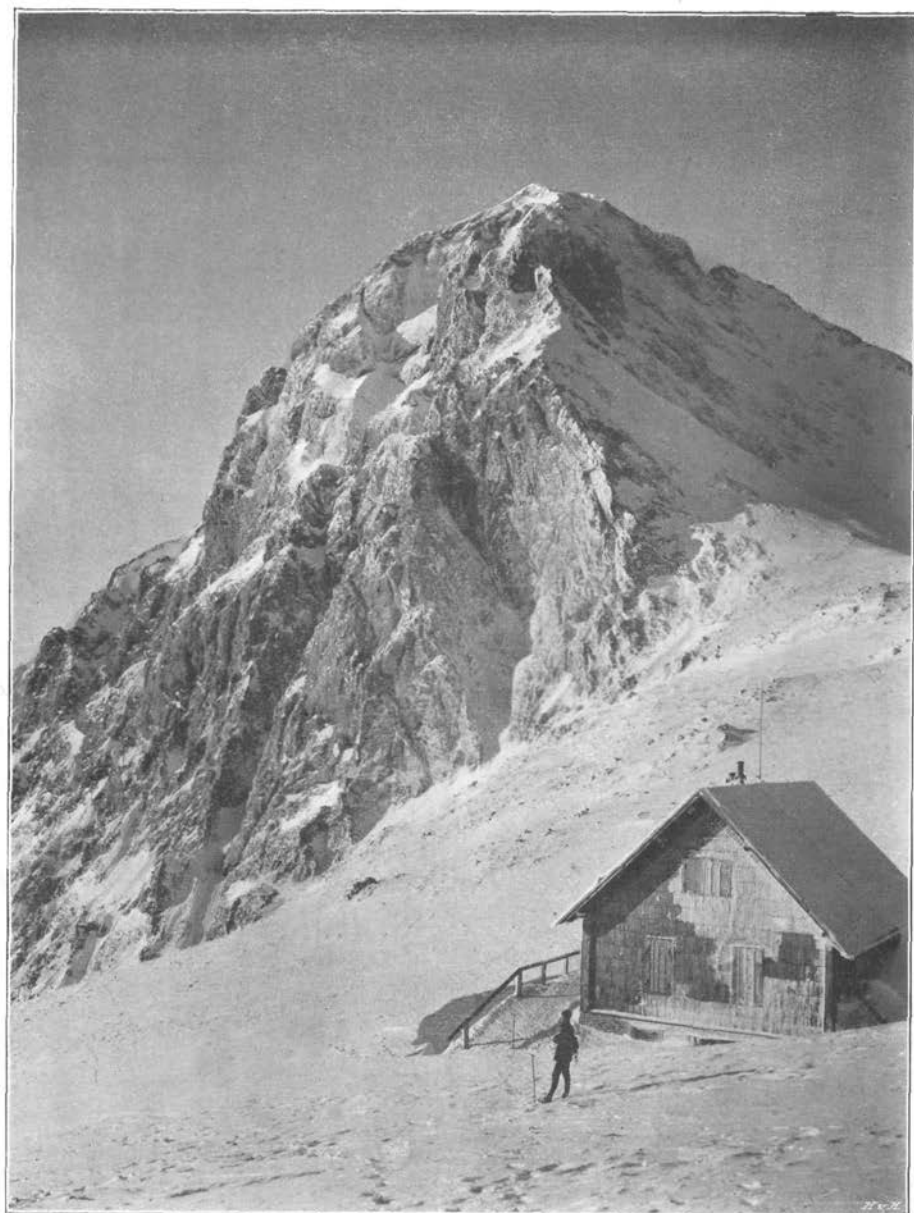
Operacijo je vodil inženir Favre, a njenega konca ni dočakal. Nekega dne je kar nepričakovano zamižal. Ker ni hotel več oči odpreti, položili so ga k takozvanemu večnemu počitku.

Od te operacije sem pa tudi jaz imel mal dobiček. Kajti mesto da bi bil šest ur cokljaj po cesti čez Gotthard, sem prišel skozi luknjo v Göschenu v dvajsetih minutah. Seveda nisem hodil po tiru, ampak po — brzovlaku. V Airolo sem moral namreč zapustiti osobni vlak, ker se je bil revež tako utrudil, da ni mogel več naprej. Zato sem počakal brzovlaka, ki je kmalu za nami prirohnal. Oborožen z listkom za drugi razred — tretjega ni imel ta vlak na razpolago — sem vstopil, skromen kakor sem, v zadnji voz.

»Bona sera«! pozdravim v elegantnem kupeju sedečo gospodo. — Nič odgovora!

»Bon soir«! poskušam sedaj v jeziku prekucuhov. — Isti molk in začuden, na pol posmehljivi pogledi! Morda se jim je moj pozdrav čuden zdel, ker je bilo ravno poldne. Toda v kupeju je gorela električna luč, in pri luči jaz vedno voščim »en dober večer«.

Ker tako neuljudnih ljudij nisem hotel s svojo navzočnostjo osrečevati, stopim v drugi kopej. Tu so mi na moj pozdrav vsaj prikimali, a vstati in sedež ponuditi mi tudi tu nihče ni hotel. Ker sem se pa že davno odvadil v naročju sedeti, sem moral naprej, če nisem hotel stati. Na ta način sem pozdravil vse potnike v dveh

Kamniška Koča — Brana.

Fotogr. B. Brinšek.

vozovih ter potem zašel v restavracijski voz. Tu so pa ravno pripravljali za kosilo, ki se je imelo takoj v Göschenu pričeiti. Toliko, da me je dober duh iz kuhinje poščegetal po nosu, že so me tirali v naslednji voz. Bali so se namreč za življenje krožnikov in steklenic, katerim se je moj cepin zdel kaj nevaren.

Tako sem prepotoval še par voz, ne da bi bil našel kak sedež, akopprav sem nosil za klobukom pisano pravico do njega. Mislim sem že, da bom moral še strojevodju želeti »bona sera«, ko se naenkrat posveti beli dan. Bili smo že iz predora. Takoj nato zahrešči vlak in vozovi obstanejo. Obstal pa nisem jaz, marveč sem raje izstopil. In tudi listka nisem oddal, ampak sem ga obdržal za spomin, kako sem prišel v dvajsetih minutah peš skozi Gotthardski Predor.

Pred kolodvorom je stalo vse polno poštnih voz, zasebnih kočij in drugih koret. No, jaz sem se bil pošteno nasedel in sem bil vesel, da sem mogel zopet prosto premikati noge. Zato sem jo mahnil kar peš po ozki dolini navzgor. Mimogrede sem si še ogledal velikanski železnični most in temno odprtino predora, ki so se vili iz njega kar celi oblaki gostega dima. Potem pa kmalu nisem videl nič drugega, kakor cesto, bučečo Reuss in dve velikanski granitni steni. Vse to mi je naznanjalo, da sem došel v glasovito Schöllensko Sotesko. Ta divjeromantična globel je dolga slabo uro in je kljub predoru še dandanes velike važnosti.

(Dalje prihodnjič.)

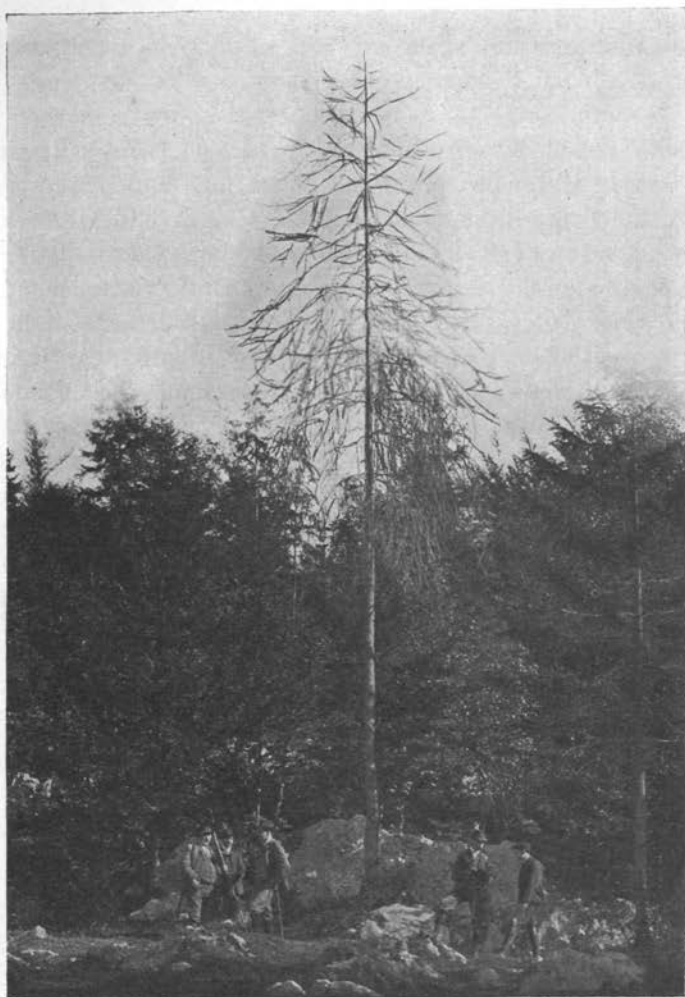
»Kačja smreka.« (S sliko.)

Rado Kosjek.

Na Koševniku, ob cesti, ki pelje iz Idrije na Črni Vrh, raste v smrečju jako interesantno drevo, ki je po svoji nvanjosti dobilo priimek »kačja smreka« (*Picea excelsa* var, *virgata* Jacq.) Na celem Avstrijskem je do sedaj znanih samo okoli 20 takih dreves. V 42 letih se je vzdignila 15'5 m visoko; premer pri 1'3 m je 29 cm. Njena tipična rast jo že od daleč razločuje od navadne smreke (*Picea excelsa*. Link.).

Debilo je ravno in v primeri z visokostjo jako vitko. Glavne veje so slabe, navzdolvisče in kažejo le malo stranskih (sekundarnih) vejic. Bodice, ki poganjajo le ob koncu vej in vejic, so debele in

óstre. Vsled slabo razvitega glavnega in postranskega vejevja — razvija se zlasti prvo — nadalje vsled premalega števila bodic, nastane tudi nepopolna asimilacija. V tem je tudi vzrok za slab

Kačja smreka (*Picea excelsa*).

razvoj debeline. — Razvijajo se samo glavne veje na dolgost in to tem bolj, ker zaostajajo ali pa sčasoma celo izginevajo stranske vejice. Na ta način nastanejo navzdolviséče, kakor kača se zvijajoče glavne veje, odtod je dobilo drevo ime.

Doslej se ne ve za gotovo, kaj je vzrok tej nenormalnosti. Mislilo se je, da so temu kriva ali tla ali pa kaki drugi zunanji vplivi. Temu je nasprotovalo zadnji čas drugo mnenje, češ, da zamorejo povzročiti omenjeno rast le notranje organske nepravilnosti pri rasti ali asimilaciji. To je tem bolj verjetno, ker rodi tudi »kačja smreka« seme (kar se je dolgo zanikavalo in je le pod zadnjim pogojem mogoče), ki je povsem zmožno organskega razvoja od rastline do drevesa.

Kar se tiče botanične fenologije, je treba opomniti, da zaostaja razvitek bodic za onimi navadne smreke dva do tri tedne.

Špik nad Policami. (Bojec, Montaž 2752 m.)

Dr. H. Tuma.

Pot čez Brda.

Sveže brezvetreno jutro se je zbuvalo nad Zájzero (ponemčeno : Seisera¹⁾). Po izdatnem dežju prejšnje noči je bilo nebo temnomodro, vzduh najčistejši. Poliški Špiki s svojim pečevjem in z zelenicami so se iz jutranje poluteme svetlikali pred nama. Bilo je ob 4. uri 10 min. dne 1. septembra 1908, ko sva korakata z vodnikom Ojcingerjem, od Zájzerske kočje Nemškega in Avstrijskega planinskega društva (1020 m nad morjem) složno doli skozi smrekov gozd proti produ »Za Oltarjem Vode«. V širokem krogu je prodril pred 5 leti ta hudournik skoraj ravna gozdna tla, pridrvivši iz tesne, globoke sópoti (Klamm) izpod sneženih plazov skalnate kotanje (Schlussamphiteater-Tal) med Velikim Nabojcem (2307 m), Višnjo ali Veliko Goro (2667 m), »Koštrunovimi Špicami« in zadnjima Poliškima Špikoma, Špikom nad Špranjo (2537 m) in »Špikom nad Nosom« (2523 m) ter v širokem krogu obkolil celo Gorenjo Zájzero, tik pod Nabojcem pa je porušil desni gruščasti breg ter svoje kamenje nesel v širokem pramenu po gozdu pod Nabojcem doli, tako da se z vrha vidi ves prod »Za Oltarjem Vode« kakor bel obroč. Pot od zájzerske kočje je dobro in obilo zaznamovana ter pelje najprej skozi gozd, potem čez prod, zopet v smrečje, zopet čez prod in po brvi nazaj v temno hladno bukovje »Za Oltarjem«.

¹⁾ Pravilno bi bilo »Za Jézero«, po Tolminskem in Koroškem narečju je »za« naglašen, odpadel je prvi e in razširil se je končni nenaglašeni o v a, prodrlo je imenovanje »Zájzera«, tu, kakor pod Krnom.

V kotu doline nad levim bregom »Za Oltarjem Vode« se dvigajo temne pečine, katerih prva ima na dnu veliko špiljo (Fels-höhle), sredi votline pa leži četverooglata, mizi podobna skala. To skalo imenujejo Ovški (Ovčjeveški) pastirji »Oltar« in kraje okoli: Za Oltarjem, Nad Oltarjem in Pod Oltarjem. Odtod ime vodi: »Za Oltarjem Voda;« to je pravi izvir Bele-Felle. Po dobri gozdni poti se prispe v četrť ure od vode v prav v rajskem zatišju ležečo lovsko kočico »Na Lajovem« in iz gozdnega kota na malo trato mehke sočnozelene murave, od Zájzerske kože kake tri četrť ure hoda (Jägerhütte in der Špranje ali tudi lovska bajta »Za Oltarjem«). Gozd odtod preide v pašnik z bukovim grmovjem, kolovoz v stezo; še četrť ure, pa je kreniti na desno iz dobro izhojene turistijske steze v Špranjo na komaj vidno pastirsko stezo, naravnost gori po obraslemrodu v smeri skalnega, izmitega praga »Pod Cijanerico«, ali kakor Korošci tudi izgovarjajo Cijanovco. (Primerjaj tudi planine Limovca ali Limerca nad Ovčjo Vesjo pod Sv. Višarjami). Na levo pred teboj se dviga pečevje pod »Hudo Polico«, na desno navpičen stožec: »Turen pod Cijanerico« (1931 m). Temnozeleni tolsti planinski pašnik »Cijanerica« se dviga izprva položno nad tem pragom, potem vedno strmeje gori do pod stene Špikov ter v dveh vstromljenih sneženih nepreleznih koritih, do »Škrbine nad Cijanerico« (Forca del Palone, 2267 m, najnižja usedlina v Poliških Špikih in do »Škrbine na Plazu«, še ne kotirane, tik pod vrhom Brd, vsekako nad 2600 m visoko. »Cijanerico« rezjeda hudournik na dva dela: širšega levega in ožjega desnega; zadnji se dotika gredastega pašnika v »Brdih«, ki se zadaj za »Turnom pod Cijanerico« boči na zahod. Na Cijanerici izvirata dva ledenomrzla studenca.

Dospela sva v zmernem koraku do prvega studenca ob 6. uri 10 min. zjutraj. Ojcinger je nosil poleg nahrbtnika in cepina 3½ m dolg, najmanj 15 kg težak drog. Nadomestiti je hotel pretrhle in prekratke drogove v gorenjem kaminu današnje poti, drog, potreben za podporo prvemu lezcu čez sicer nepristopne tri prevesne skale. Poleg tega je nosil s seboj še nekaj kil »leka«, t. j. vade iz soli, otrobov in zadnje moke za svoje ovce, pasóče se v Brdih. — Zato sva se polagoma dvigala kvišku. Ojcinger je ves čas z orljimi svojimi očmi iskal čede po Cijanerici; z ostrim, ponavljajočim se krikom: »hujs, ojsne, bojsili, ojcili, miceli« in enako jo je vabil na lizanje.

Tik »Turna pod Cijanerico« se dviga, gledan iz doline, »Turn pod Brdom« (2016 m), le nekoliko manj smelo, kakor njegov dvojček. Oba Turna stojita na zeleni drevesnati planici »Na Támarju«, ki se

v visokem pragu dviga iz struge »Za Oltarjem Vode«. Tu je pred dvesto leti stala planinska koča, posest italijanskih pastirjev, dokler jih Ovčjevesci niso pregnali v Dunjo nazaj. Oba Turna stojita nasproti Zájzerski koči. Za prvim je viden »Nad Hudo Polico Špik« (2447 *m*), za drugim pa »Nad Cijanerico Špik« in »Nad Plazom Špik« (Modeon del Montaggio, basso in alto« od 2464 *m* da 2600 *m*). Stoječemu konec in vrh trate Cijanerice pa se kaže oblasten edino Cijaneričin Turen, od te južne strani z navpično gladko steno, pravcati stolp, kakor se jih tako izrazitih malo vidi v naših Julijskih Alpah, dočim prvi Turen od te strani kaže skalnato rušasto glavo, sicer pa le travnat hrbet, dvigajoč se poleg in zad za Cijaneričinim Turnom višje in višje do ozke rezi in končno v skalnat Špik, ki nosi tudi ime Brda, prav Brdo 2654 *m*. Ta Špik vlada Zajzero in je odtod videti višji od »Špika nad Policami« (2752 *m*), stoječega nekoliko na desno zadaj, zato ime Brdo (v pomenu Höchste Erhöhung). Že precej visoko gori je privabil Ojcingerjev krik sedmero rejenih ovnov, lepega plemena in dolge volne : vidno njegov ponos. Vsiljivo so se zaganjali, na čelu jim veliki vodeči oven, proti vrečici vade. No, čeda še ni bila zbrana in podila sva ovce s cepini od sebe, da so se zaganjale in prekucovale nad stopničastimi rušami trave. Skoraj nato je pridrevilo še 10 ovnov in jaret in na precej visoki polici nad nama je prikukala radovedna še druga sedmorica. »Hujs, hujs« etc. se je zopet razlegal krik Ojcingerjev po Brdih, ali šele, ko je posul vado na ploskate skale in so planile ovce po nji, so se spustile še druge po skali. Zadovoljen, da je dobil svojo žival v redu in oddal vado (daje se jim navadno vsakih osem dni), je spravil Ojcinger svojo vrečico; zadel je drog in zavila sva naravnost gori po strmejših travnatih policah, ki so skoraj prehajale v črnoprstene ruše, obmuljene po živini, ter se končno zožile v rez nad Plazom v Cijanerici. Brda imajo hrbet na vzhod, na zahod pa odpadajo v strmih skoraj navpičnih, deloma tudi prevesnih pečinah v »Prednje Zgornje Police«.

Tako tvorijo Brda s svojim robom nalahko na desno zavit greben, prehajajoč v špik. Iz Zajzere gori se zde zadnje suše prestreme in nepristopne, vendar turist lahko in varno stopa po njih. Od vrhnje rezi je krasen razgled po Zajzeri, na Špranjo, Višarje ter na Koroško. Bilo je 7 ur 50 min. Korak v okovanih čevljih je postal nesiguren, oglašala se je prva lakota. Sedla sva, obula plezalke ter zajtrkovala. Hipsometer je kazal 2290 *m* višine, termometer 16° C. Oprtila sva se zopet ob 8 1/2 ter kratek čas previdno lezla po pečevju navzgor, končno na levo po par pedi ozki skalnati polici v žlambor (Runse, grosse

Rinne), ki izpod vrha odpada proti »Plazu nad Cijanerico«. Iz temnega žlamborja ravno proti vzhodu je mičen pogled preko škrbine v »Prednjo Špranjo«, daleč zad na Bohinjsko-goriške gore; ravno sredi skozi molita karakteristični glavi Kala (2003) nad »Veliko Vrato«, ki vodi iz gorenje Soške Doline k Bohinjskemu Jezeru. (Kálovi glavici se sploh vidita lepo z vseh zapadnih vrhov Julijskih Alp.)

Medtem ko sem se jaz zagledal v gorsko sliko, je zapazil Ojcinger v strmih stenah nad »Cijanerico« trop divjih koz, ki so preplašene po najinih korakih drville od naju proč, potem pa preskočile skoraj navpično, le nekoliko nagnjeno gredo (aufsteigendes Band), kakih 8 do 10 metrov od vrhnje police do nižje, in potem dalje v diru po ozki skalnati polici. Posebno zanimivo je bilo videti, kako je vodeča koza previdno nad skokom (Felsabsatz) obstala, premerila pod seboj poševno skalo in se potem bliskoma spustila po skali doli, pod skalo na polici, široki ne več nego tri četrtine metra se ustavila kakor ukopana in potem zavila na desno. Za njo pa sta enako sigurno sledili dve kozi in dve mladi kozici. Ojcinger je še zapiskal za njimi, da je poostril njih beg; sledila sva jim, dokler se niso skrile za bokom »Špika nad Cijanerico.«

Prestopila sva žlamborju na desni breg ter se zavarovala z vrvjo: prvo resno plezanje; klinometer je kazal 65—70° strmine. Smrekov drog sem podajal Ojcingerju v stopnjah od 3—4 metrov. Žlambor zavije v pravem kotu na levo pod vrh, se zarije precej globoko v pečino ter pokaže v stopnjah druga nad drugo tri zloglasne velike skale, zagvozdene vanj: glavna zapreka Poliške poti čer Brda. Odložila sva nahrbtnika; radovedno sem čakal na porabo droga in na plezanje Ojcingerjevo. Nisem si pa mogel predstavljati potrebnosti tega za turista nekam čudnega orodja, tem manj, ker sem videl, da je dobremu plezcu mogoče tudi prosto preplezati vse tri bolvane. Ojcinger mi je odkazal nalogo, da zavzamem trdno pozicijo pod skalo in z drogom porivam kvišku njega, plezajočega vodnika. Tanjši konec droga si je zataknil Ojcinger zadi za vrv okoli pasu, tako da se je špica zarila v gube suknje na hrbtu. Jel je lezti. Jaz sem bil izčistil s cepinom ob skali grušč, da sem dobil stop za desno nogo, levo nogo pa sem imel nagnjeno proti skali. Vendar plezec ni bil prav nič siguren in sam ne vem, zakaj sem se podvrgel nevarnemu početju. Porival sem drog za plezajočim Ojcingerjem. Dokler se je držal pokonci, je drog tudi držal ob suknji, bržko se je pa z gorenjim životom nagnil proti skali, se je drog izpod gub izmuznil in Ojcinger se je moral z vso silo pritisniti ob skalo, dokler nisem droga zopet podložil pod vrv in ga zataknil pod suknjo. (Konec prihodnjič.)

Eiffel in Pilatus.

Dr. V. Korun.

nekaterih svojih letošnjih turah sem se namenil pisati. Vendar preden pričnem, je treba kratkega pojasnila.

Seveda: besedo »ture« rabim v smeloprenesenem pomenu; kajti z običajnimi turami, s kakršnimi se dičijo naši veleturisti, imajo skupno le to, da sem se tudi jaz oddaljeval od profanskih tal in užival prekrasen razgled, ki mu enakega ni kmalu kje najti; toda višine, do katerih sem se vzpel, so deloma dokaj neznatne in, kar se zlasti ne sme zamolčati, do njih sem se povzpel brez vsake nevarnosti in brez posebnega truda. Nisem plezal po strmih pečinah, niti rabil vrvi in cepina; marveč s palčico izprehajalčico v roki sem stopal po kolikortoliko zložnih stopnicah ali pa se dvigal, lagotno sedeč v pripravnem dvigalu.

Pa še v nečem sem se razlikoval od podkovanih turistov. Planinci hodijo v gore, da se za dva, tri dni odresejo moderne kulture z vso njeno navlako in da se naslajajo z veličanstvom deviške narave; moja pota pa so me vodila v najkulturnejša središča, kjer so človeške roke čisto preobrazile prirodo, tako da sem nje prvotnost mogel opazovati kvečjemu od daleč.

Tako sem se izprehajal neko nedeljo popoldne po najimenitnejšem Pariškem izprehajališču, Champs-Élysées (Elizijsko Polje) imenovanem. Ravno sem bil prišel iz Louvra, ki hrani za Vatikanskim Muzejem v Rimu najslovitejše umetnine na svetu. Še sem bil zatopljen v nedosežno gracioznost Milojske Venere, ki sem jo ondi občudoval, kakor sem bil nekaj let prej občudoval Medičejsko Venero v Florenciji, še mi je bdela pred očmi prekrasna Apolonova Galerija, kjer sem med drugim videl diamant, čigar vrednost se ceni na petnajst milijonov frankov. In le počasi so se izgubljali vtiski, nadeti mi po zbirkah v Louvru, pa izgubljali so se spričo pestrega življenja, ki sem se med njim gibal, in spričo zgodovinske imenitnosti tal, ki sem po njih stopal. Hodil sem po senčnatih nasadih, na katerih mestu je nekdaj stal starodavni kraljevski grad Tuileries, ki so ga pa l. 1871. porušili uporni komunardi, korakal sem po Place de la Concorde (Trg Sloge), ki mu glede na lepoto, velikost in znamenitost ni enakega na svetu in na čigar prostoru je pred malo več ko enim stoletjem gilotina sekala glavo za glavo in obglavila leta 1793. tudi omahljivega kralja Ludovika XVI. in ponosno Habsburžanko Marijo Antoaneto. Zdaj stoji sredi trga 23 m visoki obelisk, izklesan iz enega samega kosa

rožnatega granita. Pripeljali so ga iz Egipta, kjer je bil del nad 3000 let starega svetišča. V velikem krogu okoli njega pa je razpostavljenih osem mramornatih ženskih kipov, predstavljajočih največja mesta Francoska, med njimi tudi — Strassburg. Slednji kip je posebno skrbno negovan in vedno pokrit s svežimi venci; napisi na njihovih trakvih pa merijo na vojsko revanche.

Slednjič, po pičli uri hoda med eksotičnim zelenjem in omotično vrvečim življenjem, sem prišel do Place de l'Etoile — po našem bi rekel: do »Zvezde« — kjer stoji največji slavolok sveta. Njegovemu stavbitelju je služil za vzorec Konstantinov slavolok v Rimu, katerega pa presega po velikosti dimenzij. Visok in širok približno 50 m, je bil namenjen, povelečevati zmage slavnega Napoleona. Zato so ob njem reliefi, ki predstavljajo boje izza časa prve ljudovlade in prvega cesarstva, zato imena 172 bitk in 386 častnikov.

Ker sem videl na slavolokovi plošči mnogo ljudi, sem se takoj odločil tudi jaz, zlesti nanjo, čeprav sem bil že precej utrujen, ker sem bil dopoldne istega dne že tudi na strehi katedrale Notre-Dame, sploh pa ves dan na nogah. Toda izkušnja je bila prevelika in tako sem nastopil pot.

Stopnic ni nič manj ko 273, ki mi jih je bilo prehoditi. Strme sicer niso, široke pa tudi ne toliko, da bi ne bila mestoma nastala pravcata gneča, ko smo edni silili gor, drugi dol. Kakor sem omenil, je bilo v nedeljo popoldne; a o tem času ima slavolok zmerom veliko število obiskovalcev. Zlasti mnogo je bilo vojakov, ki so svoje ljubice peljali tu gor na izprehod. Sicer dobiva hodnik po nekod skozi mala okenca dnevno svetlobo, ponekod ga pa umetna luč razsvetljuje, toda na nekaterih mestih je bilo temno ko v rogu, tako da nam je bolje služil tip ko vid. Lahko si je torej misliti, da je bilo med razposajenim občinstvom potoma dokaj utemeljenega, še več pa menda neutemeljenega krika in vika, umevno pa je tudi, kako umestna, osobito za tujca, je bila opreznost proti morebitnim žepnim tatovom — pravim: proti morebitnim, ker vobče je varnost v Parizu večja ko na Dunaju ali v Berlinu, da Laških mest niti ne omenjam.

Zato ni čudno, da sem si komaj oddahnil, ko sem stopil na ploskvo. Ljudi je bilo na njej pač precej nad sto, navzlic temu pa sem imel še dovolj prostora, da sem se svobodno gibal in nemoten opazoval svet pod seboj.

In snovi za opazovanje se mi je nudilo ogromno; ker z visočine petdesetih metrov, skoro sredi trimilijonskega mesta, imaš že razsežen razgled, mnogo razsežnejšega kakor s približno enako visokega zma-

Sklep Vel. Pišnice — pogled v Krnico.

goslavnega stebra Siegessäule v Berlinu. To je v resnici l' Etoile — Zvezda: dvanajst cest, ravnih ko sveče, se cepi na vse strani od prostora, na katerem se slavolok dviguje. Zlasti lepa in široka je cesta Velike Armade, ki vodi proti glavnemu izletišču Parižanov, Bulonjskemu Logu. Na tej cesti in na Elezijskem Polju je bilo vrvenje, kakršnega si malomeščan težko predstavlja. Ljudi je mrgolelo kakor mravlji na mravljišču, kadar dregneš s palico vanje, vozil najrazličnejših vrst, od skromnega kolesa do ponosnega avta, pa se je vilo po cesti, da sem se čudil, kako se morejo vozniki in voženci nadejati, da pri- nesejo še zdrava rebra domov.

To je pa samo vidni promet. Enako vrvenje je pa nevidno, ker se vrši pod zemljo. Pod Zvezdo je namreč važno križišče pod- cestne železnice, kjer se nje proge stekajo in razstekajo. Pri izhodu se usipljejo eni potniki iz podzemeljskega hodnika kakor bučele iz panja, drugi pa dero vanj. Njeni vozovi so pa ravnotako natlačeno- polni kakor tramvaj in omnibusi, ki vozijo po zemlji.

Kar je pa najbolj vleklo moje oči nase, ko sem hodil po sla- volokovi ploskvi, je bil sloveči Eifflov Stolp. Dviga se na jugozapadni strani mesta, na levem bregu Seine izmed ostalih stavb in poslopij liki orjak med pritlikavci. Seveda je bil tudi on v mojem načrtu, da ga posetim. Vendar pa sem se hotel prej podrobnejše seznaniti s Parizom in njegovo bližnjo okolico, da bi tako, zroč s stolpovega vrha, mogel laže razbrati vse znamenitejše točke svojega razglednega obzorja.

Po preteku dobrega tedna se torej odpravim iz svojega bivališča »Latinskega Kvartirja« — tako se imenuje okraj, kjer je vseučilišče — proti Martovemu Polju z namenom, da se popeljem na stolp. Ker sem hodil peš, sem rabil skoro celo uro, preden sem prišel do njega. Potoma sem si pa v svoji malomeščanski omejenosti delal skrbi, češ, da mi bo dolgčas, ko bi utegnil slučaj nanesti, da bi bil njegov edini pošetnik. Očividno sem jemal Ljubljanske razmere za merilo Pariškim; ker v Ljubljani se tudi ob najlepšem vremenu neredko dogaja, da vsa razsežna in lepa grajska planota nima niti enega izprehajalca.

Toda ko sem dospel do Eifflovega znožja, sem takoj uvidel, da se Ljubljana ne sme primerjati s Parizom. Ljudi, ki so bili name- njeni na stolp, je bilo toliko, da sem moral precej časa čakati, preden sem se priril do blagajne in odtu do dvigala. Sicer bi bil do drugega nadstropja lahko tudi peš hodil; ker bi mi bilo pa čez 700 stopnic prehoditi, nadalje sem pa hotel do zadnjega, to je, do tretjega nad- stropja, razen tega je cena ista, če se voziš ali hodiš, zato nisem po- mišljal, se peljati do vrha.

Eifflov Stolp je stavba, ki ji ni niti glede na drznost gradbe, niti glede na višino enake v Evropi. Imenuje se, kakor znano, po svojem zgraditelju inženirju Eifflu, ki ga je bil pred dvajsetim leti postavil. Zgrajen je iz samega železa in se dviguje tristo metrov od tal; torej dosega višino znanega sedla Šmarne Gore pri Ljubljani. Vidi se z vseh širših ulic Pariških in iz okolice, po slikah ga pa pozna pač vsah izobraženec na svetu. Njegov podstavek zavzema štirikotni prostor, ki je večji od Ljubljanskega Kongresnega Trga z Zvezdo vred; čim više, tem bolj se pa zožuje, vendar je še v tretjem nadstropju, ki je 20 m pod vrhom, prostora za osemsto oseb.

Do prvega nadstropja smo se dvigali poševno kakor po vzpenjači; odtu naprej pa je šlo naravnost kvišku v liftu. V vsakem nadstropju so eni potniki izstopali, drugi vstopali, vsi pa prestopali, tako da je bil promet izredno živahen. V vseh teh nadstropjih se namreč nahajajo restavracije in prodajalne, v prvem še celo gledališče. Tu v dvigalu je tudi bilo, da sem prvič, odkar sem bil v Parizu, slišal Nemško govorico; vendar ko sem dotično družbo nagovoril, me niso razumeli. Tako čudno nemščino sem govoril jaz ali pa oni. Slovanski, zlasti Ruski govoriti pa sem slišal pogosto, osobito v neki poleg Sarbonne (vseučilišča) se nahajajoči kavarni, ki je zbirališče dijakov. Drugi potniki, s katerimi sem se vozil, so bili pa videti iz najrazličnejših krajev Francoske.

Pripomniti je namreč, da je Francozu Pariz, kar je bil Rim staremu Rimljanu, to je, središče vesoljnega sveta, kamor ga vleče srce in razum. Zato menda ni izobraženega Francoza, ki bi ne bil vsaj enkrat v življenju v Parizu. In tako je umevno, da se tudi v času, ko so šole zaprte in je Pariška noblesa v kopelih, v mestu skoro nič ne čuti mrtva sezona. Bogatinci domačini so odšli, a prišli so tujci bogatinci; in poulično vrvenje je isto. Če smem malo primerjati z velikim, bi rekel, da to, kar je Francozu Pariz, bi Slovencu morala biti naša bela Ljubljana, in sicer tem bolj, ker mi itak nimamo drugega omembe vrednega mesta.

Čim više smo se dvigali, tem veličastnejši je postajal razgled, ki se je pred nami odkrival. Z verande tretjega nadstropja pa imaš ptičjo perspektivo, da ostrmiš in onemiš, ko zreš na mesto pod sabo. Ves orjaški Pariz je razgrnjen pod teboj kakor na dlani, onstran tega komaj preglednega »morja« najraznovrstnejših stavb in poslopij ti pa o lepem vremenu obsega pogled še 90 km najlepšega sveta naokoli.

Ne bi bilo umestno, ko bi se tukaj spuščal v podrobni spis tega, kar sem videl; zato hočem samo nakratko omeniti edno ali drugo.

Monumentalne stavbe se jasno razlikujejo od ostalih poslopij, zlasti ker stojе navadno na prostranejših trgih. Tako štrli kvišku skoro tik pod teboj Dom Invalidov, ki hrani pod sabo sarkofag Prvega Napoleona; njegova pozlačena kupola se bajno iskri v odsevih solnčnih pramenov. Dalje proti jugovzhodu se dviguje visoko nad poslopja svoje okolice veličastni Panteon, ki ga je, kakor pravi pročelni napis, posvetila hvaležna domovina svojim velikim možem; njih smrtni ostanki počivajo v rakah pod njim. Nesmrtnikov prvi, ki so ga tu pokopali, je bil državnik Mirabeau, zadnji pa, če se ne motim, pisatelj Emil Zola.

Zroč z Eifflovega Stolpa v severovzhodni smeri, zapaziš na desnem bregu Seine kraljevi Louvre, impozanten ne po visokosti, pač pa po somernosti in razsežnosti zgradbe. Po pravici velja za najsijajnejšo palačo na svetu, ki obsega z dvorišči vred trikrat toliko prostora ko ves Vatikan in še Sv. Petra cerkev povrhu. Da prehodiš vse sobe, potrebuješ, če korakaš z navadnimi koraki, dobri dve uri. Služi pa, kakor sem omenil, za muzej.

Medtem pa, ko počiva tvoj pogled na Louvru, se leskeče od severozapadne strani Montmartrska cerkev v belem mramornatem blesku. Njen svit zbudi tvojo pozornost, da nehote obrneš nanjo oči; nakar te ponesejo misli na slavno pokopališče, ki se razteza nedaleč od nje.

Toda obdan od najpestrejšega življenja, se nisem utegnil dolgo muditi med grobi. Od boulevarda do boulevarda mi je hitel pogled, dokler ni obtičal na tolikanj opevani Seini, ki se, velikanski rjavkasti kači podobna, leno vije skozi mesto, deleča ga v dve skoraj enaki polovici. Nebroj čolnov in parnikov se ziblje po njej. Z njenega otoka, iz srca starega Pariza, se pa prijazno svetlika častitljiva katedrala Notre-Dame (Naša Gospa) s svojima značilnima, kakor prisekanima zvonikoma. In ko sem slednjič pogledal še navpično pod se, so se mi ulice zazdele mravljinje steze, ki je po njih kar gomezelo in mrgolelo smešnomajčkenih bitij. »Kako se jim mudi!« sem si mislil. »Za ljubi kruhek jim gre; zato to vrtoglavno drvenje.«

Kakor sem rekel, je od tretjega nastropja do vrha še 20 m. Vendar dostop naprej ni dovoljen; gori se namreč nahajajo aparati za brezžično telegrafijo, po kateri je Pariz zvezan s Casablancu v Maroku.

Francozi še pač vedno korakajo na čelu človeške kulture, kar jim tem rajši priznamo, ker so tudi sicer zelo prikupljivi ljudje, življenje med njimi pa dobro in prijetno.

Ko mi je pa končno bilo treba misliti na odhod iz Pariza, sem si izbral pot skozi Švico. Tja grede sem se bil vozil skoz mesta, bogata zgodovinskih spominov, kakor Konstanc, Strassburg; nazaj grede pa sem jo hotel ubrati skoz kraje, glasovite po naravnih lepotah.

Brzovlak, ki me je imel odpeljati iz Pariza, je bil natlačeno poln Francozkih in Angležkih potnikov, namenjenih v različna Švicarska letovišča. Bilo nas je toliko, da smo se komaj zvrstili pri table d' hôte in kosilo se je menda v šestih serijah, dasi je imel jedilni voz prostora za kakih petdeset oseb naenkrat. Večina potnikov si je že prejšnji dan naročila boljše sedeže v kupejih, zlasti one ob oknih. Ker pa, ne vedoč za tak abonement, jaz tega nisem bil storil, sem se moral vso dolgo pot zadovoljevati z manj ugodnim prostorom, sredi kupeja ali pa pri vratih.

Po osemurni vožnji besne hitrosti smo slednjič prišli na Švicarska tla. Jaz sem izstopil ob Genevskem Jezeru v Lozani. Ko sem se bil tukaj en dan zamudil, sem se odpeljal v Lucern; iz Lucerna pa sem se namenil napraviti planinski izlet. In ker mi je bil Rigi prevsakdanji, Jungfrau pa predraga, zato sem se odločil za turo na Pilatus.

Pilatus je gora visoka nad 2100 m, torej nekaj nižja ko naš Stol, ki mu je tudi sicer precej podobna; leži pa ob južnem rokavu Vierwaldstättskega Jezera. Do višine 2070 vozi zobčasta železnica, in sicer v visoki sezoni po sedemkrat na dan, potrebujoč za vsakokratno vožnjo blizu poldrugo uro. Voznina na obe strani znaša šestnajst frankov.

Ker je bilo število potnikov za en voz preveliko, so priklopili še drugega. Potem smo se pa začeli dvigati kvišku. Šlo je polagema, in sicer najprej skozi gozd, zarastel z jelovino, više z grmičevjem. In ko smo prevozili prvi predor, smo bili sredi pota, kjer je postaja in križišče vozov. Odtu naprej pa smo lezli v vedno hujšem vzponu, da se te omotica prijemlje, po ruševju in ob navpičnem skalovju ter skoz celo vrsto predorov, dokler nismo prilezli do krajišča.

Nismo še prav izstopili iz voza, že je pozvonilo v nekaj minut oddaljenem planinskem hotelu v znamenje, da je pripravljeno kosilo table d' hôte. Hotelsko poslopje je veliko in lepo; njegova notranjščina je veličastna kakor v kaki cerkvi in sijajna kakor v gledališču. Jedi so okusne, toda cene primerno visoke. Za približno število gostov pa izvedo brzojavnim potom, ko le-ti v znožju sedajo v vozove. Bilo nas je kakih petdeset okrog mize, kjer je prostora za več sto oseb. Ker smo si bili tuji, smo jedli molče, le rožljanje

vilic in nožev se je razlegalo po obširni dvorani. Jedli smo pa tudi kar hitreje, kot ljudje, ki se jim mudi, da čimprej opravijo sitno pa potrebno formalnost, hoteč se nato posvetiti važnejšemu opravilu.

In mudilo se nam je res, iti na plan, ker so meglene krpe, ki so se vedno večje in gostejše valile čez sleme, prav očitno pretile, da nam sčasoma vse obzorje zastro. Vendar kmalu se je prikazal »post nubila Phoebus«, da smo se vsaj za nekaj časa spet kopali v solnčnem svitu.

Od železničnega krajišča je še kakih 60 *m* do vrha, odkoder ti pluje pogled okrog in okrog v komaj vidno daljavo. Nič manj ko pet jezer vidiš pod seboj, med njimi največje Vierwaldstättsko z raztegnjenimi rokavi, ob katerih severnem idilno leži prijazno mestece Lucern s svojimi krasnimi vilami in razkošnimi penzionati, ki dajejo na leto stotisočim tujcev začasno stanišče. Iz ozkih, bujno-zelenih dolinic pa kvišku kipe z jelovino obrastli grički in hribčki, mestoma posejani z vasmi in gradom podobnimi hoteli, nekoliko dalje pa sive gore, med njimi znani Rigi, na katerem natančno razločiš železnično progo, vijočo se po njegovem pobočju. Toda največastnejši je pogled na Bernske ledenike, na Jungfrau, Finsteraarhorn in druge, dosegaajoče in presegajoče vrtoglavno višino 4000 *m*. Kakor da bi bili v velikanske mrtvaške rjuhe zaviti, se ti kažejo ti gorski očanci v svoji snežni in ledeni odeji.

Zdaj, ko sem tu stal, vanje strmeč, mi je bilo žal, da nisem Jungfravi napravil poseta; ker ta devica, čeprav ima srce iz skal in ledu, pravijo, ni tako težko dostopna ko njene nežne človeške soimenke. Tja do podpazduhe (3100 *m*) bi se ji bil po železnici povzpел, dalje bi pa vanjo ne silil. Toda zaenkrat ni bilo nič z mojim vasovanjem pri tej orjaški oboževanki iz Švice in zato sem se, hočeš nočeš, tolažil z onim globokoumnim narodnim pregovorom, ki pravi: »Kar ni, se lahko še zgodi.« S tem sem se res potolažil.

Doli se vozeč, nekaj časa nismo imeli prav nikakršnega razgleda. Megla nas je zagrnila, da nismo videli petsto korakov v daljavo. In tako se mi je sedaj ponudila priložnost, deti svoje potnike na kritično rešeto. Sicer kaj izrednega na njih nisem opazil. Mladoporočene dvojice med njimi ni bilo nobene. Vse dame in vsi gospodje so bili že v onih letih, ko začnejo lasje na glavi plesniti; le dvoje ljubkih otročičev je delalo veselo izjemo. Vendar pa sta dva potnika kolikortoliko zbudjala mojo pozornost. Eden je bil videti Pruski častnik; to sem sodil med drugim po tem, da je v samih superlativih govoril: vse vmu je bilo fenomenalno in piramidalno,

držal se je pa tako gravitetno, kakor da bi mu kolosalen kol tičal v goltancu. Drugi zanimivnik je bil pa dobrorejen Lah, s katerim sem se bil že tudi navzgor vozil. Sedaj je spal; gor se vozeč, je pa mežal, da bi se ubranil omotice, a na vrhu je, boječ se prehlajenja, ves čas sedel v — hotelu in jedel. Dame so bile pa čisto vsakdanjih obrazov, da nisem na njih opazil niti ene značilne poteze; še njihovim klobukom nisem imel očitati ničesar in to pri današnji modi ni karsibodi. Zato sem bil vesel, ko se je megla spet razkabila ter sem mogel gledati pokrajino, ki je postajala vedno lepša in zanimivejša, zlasti potem, ko smo, prišedši v dolino, sedli na parnik in dričali po Vierwaldstättskem Jezeru proti Lucernu.

Pisava krajepisnih imen. »Planinski Vestnik«, ki edini izmed Slovenskih listov zastopa tudi zemljepisno stroko, je poklican, da započne v praksi edinstvo v pisavi krajepisnih imen, ki je bila doslej zelo nestalna.

Zato javljamo bralcem in sotrudnikom, da bo naš list pisal omenjena lastna imena po tehle vzorcih: 1.) Kranjska Gora, Novo Mesto, Gornji Grad, Suhi Plaz, Šmarna Gora, Julijske Alpe (oz. Planine), Beli Potok, Črni Graben, Pusto Polje, Črni Vrh, Kamniško Sedlo, Robanov Kot, Logarjeva Dolina, Blejsko Jezero, Krvavi Kamen, Aljažev Dom, Vodnikova Koča, Dunajska Cesta, Za Vodo, itd. — t. j. vse ločljive dele posamič in z veliko začetnico. 2. Takisto z veliko pridevnike in imena prebivalcev dotičnih krajev: Kranjskogorski, Novomeški, Triglavski, Bohinjski, Gorenjec, Gorenjski, Trentar, Trentski, Slovenec, Slovenski. 3. Z malo se pišejo edino predlogi, ki ne stojе v začetku; n. pr. Špik nad Policami, Jezero pod Splevto.¹⁾

Dr. Jos. Tominšek, urednik.

¹⁾ Obširno utemeljitev te pisave objavim v »Ljubljanskem Zvonu« t. l. v 1. in 2. št. in v »Popotniku«.

Društveni vestnik.

Umrl je dne 21. novembra t. l. v Rokicanu na Češkem in bil 23. tudi tam pokopan g. Karel Svoboda, c. kr. rudniški svetnik v Idriji. Pokojnik je bival 26 let kot rudniški uradnik v Idriji. Bil je ves čas, kar obstoji S. P. D., njega član in ko se je v Idriji osnovala podružnica, je bil več let njen odbornik ter ji je nekaj časa tudi načeloval. S svojimi izkustvenimi in modrimi nasveti je bil odboru prava desna roka. S ponosom je nosil kot visok uradnik znak S. P. D. Blag mu spomin!

A. Š.

Peti planinski ples. — Osrednje društvo je prišlo v jako težaven gmotni položaj, ker mora staviti v Vratih namestu porušenega nov Aljažev Dom. Da ne zastanejo že sklenjene nove naprave, mora društvo skrbno zbirati gmotna sredstva.

Vsled tega je sklenilo, v tem predpustu prirediti zopet svoj planinski ples in je vse priprave že pričelo. Ta ples, ki bo združen, kakor doslej, z veliko ljudsko veselico, se vrši dne 1. februarja (na večer pred Svečnico) v vseh zgornjih prostorih Narodnega Doma v Ljubljani. Plesišče bode v veliki dvorani, kjer bode svirala cela godba »Slov. Filharmonije«,

v mali dvorani in vseh stranskih prostorih pa bo skrbnjeno za okrepčila. Naj postane ta neprisiljena, priljubljena predpustna veselica tudi to leto pravo zbirališče vseh prijateljev slovenskega planinstva!

Občni zbor. 1. Kamniške podružnice se vrši dne 4. januarja 1910, ob 8. uri zvečer, v veliki dvorani »Društvenega Doma« v Kamniku z običajnim sporedom in, 2. Cerkljanske podružnice dne 6. januarja ob 7 $\frac{1}{2}$ uri zvečer v prostorih gosp. Petra Jurmana v Cerknem.

Nove markacije. — Istarsko Planinsko Društvo v Pazinu javlja, da je v preteklem letu markiralo pot na Učko, in sicer: Lupoglava — Brest — Poklon — Straža — vrh Učke. Na Straži se je postavilo malo razgledišče (Belveder).

Darila objavimo prihodnjič.

Obzor.

Vodnikova Koča na Velem Polju — prestavljena. — Pred nekaj leti je nadelalo nemško plan. društvo nad Velim Poljem novo pot, ki vodi od križišča pod Toscem po pobožjih Vernarja proti Triglavu. Poti z Bohinjske strani so se s tem skoro za eno uro skrajšali, ker ni več treba s Tosca sestopati navzdol na Velo Polje; toda našemu društvu je nova pot zelo škodovala, kajti Vodnikova Koča na Velem Polju bi imela postati v kratkem času mrtva točka. Sedaj pa smo prestavili to kočo na jako ugodno ravnico, ki leži $\frac{1}{4}$ ure nad Velim Poljem blizu pod sedlom Malimi Vratci (prehodom v Krmo) ob stalnem močnem studencu — tik nove poti. Mesto je docela zavarovano in nudi razsežen razgled po Triglavskem in Bohinjskem pogorju. Koča že stoji na novem prostoru; spomladi se bo še toliko preuredila, da bosta dve spalnici v podstrešju, spodaj pa le kuhinja in prostornejša obednica. S tem smo srečno odvrnili namenjeno nam škodo, turistovskemu prometu pa bomo tudi izdatno koristili. T.

Znižana vožnja za zimske športnike. — Zimska sezona v Bohinju se je že otvorila. Pomnožile so se ondotne zimsko-športne naprave z novim zabavnim sankališčem, s sankališčem za otroke in z drsališčem, vršili pa se bodo tam letos tudi tečaji za skij. — Da se udeležnikom tega športa olajša poset zabavišča, je železniško ministrstvo dovolilo za nje znižano vožnjo, in sicer z izhodiščem v Ljubljani: 1. na Bled in nazaj: I. razred 10:10 K, II. razred 6:20 K, III. razred 3:90 K; 2. v Bohinjsko Bistrico in nazaj: I. razred 12:60 K, II. razred 7:70 K, III. razred 4:90 K. — Ti vozni listki se izdajajo le za nedelje in praznike ter za njih pred dneve; dobivajo se vsakičkrat ter edino in neposredno pri »Deželni zvezi za promet tujcev v Ljubljani (Hotel Lloyd); tam se naj oglase naši člani z društveno našo izkaznico, za vozne listke. J. T.

Poziv na zavarovanje proti nezgodam. — Omenili smo že v zadnji lanski številki, da je zavarovalna družba »Providencija« sklenila z nami pogodbo, po kateri se nam izplača določena svota od vsakega zavarovanca, ki bi se poto m našega društva pri omenjeni »Providenciji« zavaroval proti nezgodam. Naši člani ne bodo imeli nikakih sitnosti, bodo plačevali iste premije kakor sicer, bodo dobili police v slovenskem jeziku in koristili bodo našemu Društvu, ne da bi žrtvovali le vinar.

Zato se obračamo ponovno do tistih naših članov, ki se žele na novo zavarovati proti neizgodbam, naj to javijo po dopisnici Osrednjemu odboru S. P. D. v Ljubljani, nakar bo ta ukrenil vse potrebne korake; kdor pa je že zavarovan, naj nam izvoli dati na vpogled dosedanje pogoje. Le za zavarovanja, ki jih oskrbi naše Društvo neposredno, so nam izgovorjene koristi.

Naše slike.

a) *Kamniška Koča — Brana.* — Vrh širokega Kamniškega Sedla, ki je najvišji prelaz v osrčju Savinjskih Planin, je postavila Kamniška podružnica S. P. D. veliko turistovsko kočo, ki jo nam kaže slika — s pogledom na bližnjo, lahko dostopno, vsled krasnega razgleda in flore znamenito Brano (2247 m). Kamniška Koča je jako važna postojanka, ker je tukaj prehod iz Bistrice v Logarski Kot in ker se odtod razhajajo poti na Planjavo in Ojstrico, na Brano ter preko Kotličev in Turske Gore na Podé in Skuto.

Koča stoji v višini 1900 m; njeno oskrbo je sedaj prevzel Osrednji odbor; oskrbovana je vsako leto od 1. julija do konca septembra in je dobro prekrbljena z živili. Koča spada med večja planinska zavetišča in ima v kamenitem podzidku veliko klet, v pritličju prostorno kuhinjo in obednico ter dve veliki spalnici (z 10 ozir. 5 železnimi posteljami), v podstrešju pa skupno ležišče in prostor za oskrbnico. Streha je bila prej iz pločevine; ker so jo pa silni viharji, ki se mnogokrat pojavljajo na Kamniškem Sedlu, dvakrat razdrli, dal je napraviti Osrednji odbor novo solidno kritje iz eternita. Tudi sicer se izvrši v najkrajšem času preuredba prostorov (ločene sobice, ločen vhod, zmanjšanje prevelikih oken, notranje obitje itd.).

b) *Sklep Velike Pišnice s pogledom v Krnico.* — Na tej sliki imamo pred seboj ravnico, kjer se v vznožju pod temnim Prisojnikom razhajata poti na desno čez Vršič v Trento, na levo pa po Krnici čez Kriško Steno. Slika nam kaže slednjo smer; naravnost krasen je pogled na ostri Razór (2601 m) in v zasneženi visoki kot med Razorom in Škrlatično skupino — tam je znani prehod v Vrata in Trento čez vertikalno Kriško Steno, ki tvori tik pod Križem (na sliki nevidnem) širok prelaz. Bolj na strani proti Razoru leži nad Kriško Steno tisti prostor, ki ga je kupilo Slovensko Planinsko Društvo za novo Kriško Kočo.

T.

c) *Slike v tekstu* (3) so razjasnjene v dotičnih člankih. (Str. 2, 3, 10).

Vsebina: — Dr. Fran Tomiňšek: V Aljaževem Domu ob sklepu leta. (Z 2 slikama.) (Str. 1.) — Janko Mlakar: Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (Str. 5.) — Rado Kosjek: Kačja smreka. (S sliko.) (Str. 9.) — Dr. H. Tuma: Špič nad Policami. (Bojec, Montaž.) (Str. 11.) — Dr. V. Korun; Eiffel in Pilatus. (Str. 15.) — Pisava krajepisnih imen (Dr. Jos. Tomiňšek) (Str. 22.) — Društveni vestnik: Umrl član, V. planinski ples (Str. 22), Občni zbor Kamniške in Cerkljanske podružnice, Nove markacije (Str. 23). — Obzor: Vodnikova Koča na Velem Polju — prestavljena, Znižana vožnja za zimske športnike, Poziv na zavarovanje proti neizgodbam (Str. 23.) — Naše slike: Kamniška Koča — Brana, Sklep Velike Pišnice s pogledom v Krnico (Str. 24), vila Dr. Šlajmerjeva (Str. 2), Novi Aljažev Dom (Str. 3), Kačja smreka (Str. 10.)

Urednik dr. Jos. Tomiňšek. — Izdaja in zalaga „Slov. Pl. Društvo“. — Tisk J. Blasnikov v Ljubljani.